

DOI: 10.26565/2310-9513-2023-18-02
УДК 657.471 + 004.8

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В ЗМІННІЙ СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО СВІТУ

Грущинська Наталія Миколаївна

Доктор економічних наук, професор,
заступник директора
Навчально-наукового інституту неперервної освіти
Національного авіаційного університету
Проспект Любомира Гузара 1, м. Київ, Україна, 03058
e-mail: natnik2006@meta.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5606-4666>

У статті проаналізовано особливості глобальних проблем в сучасній системі світу, їх трансформації, виявлення більш загострених питань з урахуванням нагального питання безпеки кожної країни, продовольчої безпеки на тлі зростання загальної кількості населення Планети. Питання охорони навколишнього середовища та змін клімату. Видозміни глобальних проблем з урахуванням війн та їх наслідків поряд з активною фазою Четвертої промислової революції, розвитку штучного інтелекту, що призводить до появи нових професій, нових форм зайнятості населення, розвитку людства загалом та, безумовно, впливає на зміни цінностей кожного суспільства. В статті проводиться аналіз історичного ракурсу економічних, соціальних змін та впливу технологічних процесів, проведена оцінка впливу війни на економічну, демографічну складову суспільства. Зазначено, що результати четвертої промислової революції, поява та розвиток штучного інтелекту є проривом для виживання людства. Штучний інтелект (ШІ) швидко трансформує різні галузі, і збереження навколишнього середовища та зміна клімату не є винятком. Сучасне суспільство змінює спосіб життя людей, стилі спілкування, взаємовідносини, уявлення про себе і, зрештою, цінності. Статті філософів, економістів та психологів, які досліджують формування суспільств майбутнього, вказують на появу технологічних структур психологічних технологій та технологій щодо моральної відповідальності. Зміни технологічного етапу суспільного розвитку супроводжуються змінами в самому суспільстві. Цінності впливають на прагнення людей до самореалізації, а відтак і на сферу праці. У контексті світових змін змінилися і цінності суспільства. Цінності можна розділити на різні групи, кожна людина визначає свої пріоритети (матеріальні цінності, духовні цінності (життя, мораль), соціальні цінності, сімейні цінності, цінності щастя, здоров'я). Кожна людина закріплює своє місце в суспільстві, яке визначає її статус) залежить від соціальних цінностей оточення, моделей споживання та цілей, які можуть змінюватися протягом життя.

Ключові слова: глобальні проблеми, цінності, демографія, штучний інтелект

Як цитувати: Грущинська Н.М. Деякі питання глобальних проблем в змінній системі цінностей сучасного світу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2023. № 18. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-02>

In cites: Hrushchynska N. (2023) Some issues of global problems in the changing system of values of the modern world. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, (18), P. 15–21. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2023-18-02> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Глобальні проблеми людства набувають особливої уваги в сучасних умовах зростання глобальних небезпек (ядерної війни, нераціональні витрати природних ресурсів, хвороби, голод, бідність тощо) та потребують розв'язання в координованій співпраці всіх країн. Сучасні глобальні проблеми окреслюють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні (проблема ліквідації голоду й хвороб); продовольчі (проблема забезпечення сировиною й енергією); екологічні (проблема охорони навколишнього середовища, проблеми ресурсів Світового океану; освоєння космічного простору; глобального потепління), збереження миру й обмеження озброєнь.

Вивчення технологічних систем дає змогу проаналізувати еволюцію суспільного розвитку, виявити фактори, що впливають на той чи інший період, і спробувати передбачити майбутнє. Походження життя на Землі розглядається в історичній, філософській та біологічній літературі. Провідні країни світу в своєму розвитку наближаються до VII-VIII технологічних систем, які передбачають розвиток генної інженерії, майбутні технології псі, особистості та відповідальності. У той же час частини третього світу голодували від хвороб, стихійних лих і неписьменності. Виникає наступне питання: чому розрив між технологічними системами цих груп країн досягає 150-200 років? Саме з точки зору оцінки історії виникнення розриву книга Даймонда буде цікава не тільки історикам і біологам, але й економістам, і взагалі всім, хто цікавиться питанням походження. Нерівності в історії світового та економічного розвитку з урахуванням особливостей кожної країни. Розкриваючи можливості для аналізу питань, наприклад, чому іракці, у яких писмо винайшли на чотири тисячі років раніше ніж в Японії чи Скандинавії, на сьогодні найменш грамотні люди у світі.

У геологічній історії походження людини проаналізовано час-простір і відповідні їм зміни, зафіксувавши скорочення часових періодів і активацію результатів еволюції. Наприклад, формування Землі почалося в Гадейський період 460-400 млн років тому; (архей охоплював період 40-2,5 млн років тому; протерозой - 250-541 млн років тому). Останні найбільш активні і мають найкоротший час у зв'язку зі швидким виникненням і сучасною еволюцією більшості біологічних типів. Точка зору, що підтримує прискорення часу під впливом науково-технічних процесів, може бути підтверджена також на стадіях технологічних укладів: перший і другий технологічні уклади, сформовані в 1770-1830 і 1830-1870 роках відповідно, перебували під впливом промислової революції з розвитком гідродвигунів, виплавки чавуна, обробки чавуна; на третьому (1870-1930 рр.) і четвертому (1930-1970 рр.) технологічних укладах розпочато виробництво сталі, електроенергії

та неорганічної хімії, електротехніки та важкого машинобудування, виробництва неорганічної хімії, розвиток авіаційної промисловості, а згодом і авіаційної промисловості. П'ятий (1970-2010), шостий (2010-2030), сьомий (2030-2040) технологічні уклади стрімко змінюються і більш технологічно насичені, ніж перший. Основними проявами є початок розвитку мікроелектронних компонентів і нанотехнологій, а також перехід людини до розвитку генної інженерії, штучного інтелекту та робототехніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі приділено достатньо уваги в наукових працях теоретичного спрямування, які присвячені з'ясуванню сутності понять «ціннісні орієнтації» [1; 2] та «економічних інтересів» [3]. Дослідженням системного характеру щодо взаємозв'язку цінностей, потреб та інтересів як на мікро-, так і на макрорівні [5-7]. Праці з філософії щодо згубної поведінки людства, самознищення на тлі розвитку прогресу, розробки нових технологій ста забруднення навколишнього середовища, що призводить до розвитку нових хвороб та смертності. філософські засади Жана Поля Сартра, що знайшли своє відображення у його роботі «Екзистенціалізм – це гуманізм». Особлива увага в сучасних умовах приділяється впливу питанню війни та відношенню сучасного соціуму до війни.

Мета статті. Проаналізувати глобальні економічні проблеми в змінній системі цінностей сучасного світу.

Методика дослідження. В процесі дослідження використані пошукові та нормативні типи прогнозів, застосування методики історичної ретроспективи, аналізу та індукції.

Результати дослідження. Вивчаючи економічну теорію, від теорії меркантилізму до класичних теорій ХХ-го століття, можна простежити зміни, пов'язаними з часом. Наприклад, теорія Майкла Познера 1961 року полягає в тому, що та сама технологія не завжди використовується в різних країнах одночасно, а для її міжнародного поширення потрібен певний час, імітаційний лаг, який можна визначити як період часу (від п'яти місяців до двох років). Як швидко цей продукт поширюється по земній кулі в сучасних реаліях? Безсумнівно, сучасний темп набагато швидший, ніж два роки, і деякі успішні рекламні та популяризаційні продукти мають покупців у всьому світі ще до того, як вони вийшли на ринок. Життєвий цикл товару прискорюється. Еволюція економічних процесів все більше пов'язує різні сектори та галузі, а міждисциплінарність стає актуальною рисою освітньої діяльності. Яскравим прикладом може служити галузь науки — нейромаркетинг, який поєднує в собі глибокі дослідження психології, економіки та політології, маркетингових досліджень, що вивчають сенсорні, когнітивні та емоційні реакції споживачів на

маркетингові стимули. Ведення бізнесу в сучасних умовах – це динамічна оцінка ринку, з урахуванням зміни бажань та потреб споживачів, які стають все більш ексклюзивними та нестандартизованими, з іншого боку відбувається певний процес «нав'язування» продукції виробниками, вони приходять на допомогу інструментам нейромаркетингу. Час не працює на вас? Період очікування стає все більш неактуальним, і навіть два десятиліття тому позиція очікування мала сенс і могла призвести до позитивних результатів. Сьогодні «чекати» — це майже те, що втратити, щось упустити. Навіть у стані спокою немає сенсу в бездіяльному очікуванні. У життя входять soft skills, м'які навички, які роблять людей більш комунікабельними, гнучкими, допомагають швидше приймати рішення, заповнити простір очікування, а отже, пришвидшити час[1].

Розвиток штучного інтелекту, його отримання скорочує час на пошук інформації, термін розумових процесів, коли він використовується як додаткова функція при виконанні великомасштабної роботи, це позитивний момент, коли продукти штучного інтелекту є на основі інтелекту та без аналізу та оцінки сліпе копіювання досягнень інших людей не допоможе розвитку.

У своєму дослідженні антрополог Кетрін Бускіл припускає, що майбутнє буде швидшим, але його швидкість є парадоксальною, оскільки людський досвід ставиться на перший план. Те, як люди реагують на швидкість, також залежить від їхньої культури, суспільства та традицій. Симбіоз швидкості та досвіду може стати ефективним шляхом уперед, що визначається синергією сучасності. Синергія має сенс, здавалося б, неможливі елементи об'єднуються для досягнення успіху. У сучасному світі неможливо не прискорюватися, але постійний біг виснажує. Управління своїм часом вимагає організованості та розуміння свого місця в суспільстві. Організації стикаються з новими викликами в управлінні (корпоративна політика, ефективне використання всіх членів команди) та визначенні управлінської ефективності, а держави – з новими викликами в розробці та впровадженні соціально-економічної політики, засобах підтримки населення, системах освіти тощо. Війна призводить до підвищення рівня смертності, зниження народжуваності та погіршення стану здоров'я населення.

Проблема війни пов'язана зі смертністю і загостреними питаннями природного відтворення. Важливо зберегти і територію, і людей. Важко не погодитись, що народжуваність, фертильність і стать є взаємопов'язаними процесами. І їхні характеристики у воєнний час дуже відрізняються від тих, які є у мирний час. Народжуваність у мирному житті є відносно планомірним процесом, який залежить від економічних, політичних, етнічних, культурних цінностей. Однак у воєнний період, як показує історич-

ний аналіз, відношення до природного відтворення людей змінюється, і принципи традиційної сім'ї можуть поступатися, бо війна зводить нанівець її цінності. Після Першої та Другої світових війн було зафіксовано різке зростання народжуваності, бєбі-бум, характерний для Німеччини, європейських країн і Радянського Союзу.

За даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, російсько-українська війна не призвела до зростання народжуваності. Це пояснюється цивільною «свідомістю» та певним небажанням або неготовністю мати дітей до війни, а також ізоляцією під час пандемії Ковід 19. Зниження народжуваності пояснюється тим, і міграцією жінок за кордон через війну (близько 8,4 мільйона виїхали з України в період з 24 лютого по 19 вересня, а 1,2 мільйона осіб з України наразі перебувають закордоном, значна частина з яких - жінки), крім того, частина з них планують розлучитися або вже розлучилися зі своїми чоловіками, а також тим, що, на жаль, до цього, можна також додати – це втрата чоловіка в бойових діях, поранення чи каліцтво могли стати поштовхом до зростання статистики розривів. Згідно з позитивною статистикою Міністерства юстиції України, з березня по кінець серпня 2022 року було зареєстровано лише 7450 розлучень і 103903 шлюбів; для порівняння, за аналогічний період 2021 року: 104 012 шлюбів і 29 587 розлучень, що свідчить, загалом, про зростання кількості як шлюбів та і розлучень в Україні.

Якими б не були війни та загрози, життя продовжуватиме існувати за будь-яких обставин, народжуваність є ключем до національного розвитку, а здорове суспільство з цінностями та фізичними характеристиками є основою майбутнього нації. Саме тому важливо забезпечити гідні та свідомі умови для зародження життя та його щасливого майбутнього.

Проте за прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи російсько-українська війна не принесе зростання народжуваності, що пояснюється «свідомістю» громадян та певне небажання або не готовність мати дітей і до війни, на що також вплинула і ізоляція під час пандемії Covid-19. Можна додати, що скорочення народжуваності може бути спровоковано браком жінок, які покинули територію України (з 24 лютого до 19 вересня з України виїхали близько 8,4 млн людей, наразі за кордоном перебувають 1,2 млн людей з України, з них вагома частка - жінки), розлучаться або уже розлучились з чоловіками, та, на жаль, через втрати чоловіків, каліцтва, поранення в бойових діях. За позитивною статистикою Міністерства юстиції України, з березня 2022 року до кінця серпня зафіксовано лише 7450 розлучень і натомість 103903 пар вступили до шлюбу. Порівнюючи з ана-

логічним періодом 2021 року: 104 012 шлюбів та 29 587 розривів шлюбів, відповідно. Отже, в Україні динамічно зростає як кількість одружень, так і кількість розлучень. За перші чотири місяці повної війни в Україні народилося 42 700 немовлят. Це на 5% менше, ніж у першому півріччі 2021 року, коли було 139 тис. немовлят, і на 11,5% менше, ніж у першому півріччі 2019 року, коли було 149 тис. Це діти, створені до повномасштабного вторгнення, і ми можемо проаналізувати майбутню статистику вже наступного року. За даними, Інституту демографії до кінця століття населення України скоротиться до 22,4 млн. Демографічні проблеми в Україні були ще до війни. Населення скорочувалося з 1990 року, коли досягло максимуму – 51,6 млн. У 2022 році, за оцінками ООН, населення становило 43 млн 792 тис осіб.

Згідно з цими даними, Україна втратила приблизно 10,7 мільйона осіб (понад 20% свого населення) у період з 1990 по 2022 рік. Якщо оцінки Національного статистичного управління за 2019 рік є правильними, то нинішня чисельність населення України становить лише близько 37,9 мільйона осіб, що нижче за оцінку ООН. Поряд зі скороченням чисельності населення, статеві-вікова структура населення України є ще одним фактором, що зумовлює її демографічну вразливість. В Україні менше дітей та молоді, ніж людей похилого віку. Це означає, що в найближчі роки менше жінок досягнуть репродуктивного віку. Цей фактор стане викликом для відновлення населення у післявоєнний період. Навіть якщо жінки матимуть однакову середню кількість дітей, менша кількість жінок, які досягнуть репродуктивного віку, означає меншу кількість народжень зараз і в майбутньому.

За прогнозами ООН до 2050 року населення світу зросте до 11 млрд. Слід зауважити, що такі тенденції відбуватимуться не у всіх країнах світу. Домінуючими країнами є Індія, Китай, ДР Конго, Пакистан та арабські країни. Населення Європи матиме тенденцію до зменшення і, більше того, значного старіння. Середній вік людини на планеті в 2050 році становитиме 41 рік і переважатиме населення після 65 років. Якщо в 1950 році жінки народжували в середньому 4,7 дитини протягом життя, то до 2020 року загальний коефіцієнт народжуваності знизився вдвічі до 2,2 дитини / жінку. Зокрема, коефіцієнт народжуваності в Нігері, Західна Африка, становить 7,1, а на середземноморському острові Кіпр 7, як і в більшості країн Західної Європи. Кожна країна повинна мати власну державну політику з питань народжуваності, національного добробуту тощо, що сприятиме стимулюванню міграційного та природного приросту [4].

Хоча зростання населення Південно-Східної Азії, як очікується, буде більш стійким у довго-

строковій перспективі, протягом наступних 20 років населення регіону старішатиме: у 2030 році 21-27,9% населення країн Азії буде у віці 65 років старше, в Африці-менше 7%, в Європі-28% і старше, а Латинській Америці-14-20,9% населення буде у віці 65 років і старше. В Європі і Україні, зокрема тенденції скорочення можуть свідчити, що природне скорочення народжуваності та підвищення рівня освіти можуть, у свою чергу, сприяти збільшенню природного приросту. Водночас це не пов'язано з відмовою від материнства, а радше демонструє відповідальність жінок та їхнє бажання народити здорове й успішне майбутнє покоління.

Зменшення народжуваності пояснюється наслідком процесу суспільної модернізації. З іншого боку, в цей період з'являються нові методи, які здатні збільшити популяцію, це можливість запліднення, у разі неможливості мати дітей, штучне запліднення, сурогатне материнство.

Звертаючи увагу на глобальні проблеми, можна наголосити, що одна притягує іншу, війни провокують не лише економічні, територіальні і демографічні втрати, а і погіршення, а іноді і знищення навколишнього середовища, що, в свою чергу, також руйнує демографічний, економічний тощо фони.

За останні два десятиліття люди стали частіше помирати від неінфекційних захворювань, таких як серцево-судинні хвороби, діабет і рак, згідно з результатами масштабного дослідження глобальних причин смерті, проведеного Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), забруднене довкілля є однією з основних причин смертності у світі: майже чверть населення планети помирає через поганий стан навколишнього середовища. Екологічні ризики спричиняють понад 100 найнебезпечніших захворювань, від яких щороку помирає 12,6 мільйона людей, або 23% усіх смертей у світі.

Дослідження показують, що рівень захворюваності на рак серед молоді зростає. Ця тривожна тенденція свідчить про те, що рак може стати глобальною епідемією: згідно з дослідженням, опублікованим у журналі *Nature Reviews Clinical Oncology*, захворюваність на рак молочної залози, товстої кишки, ендометрію та стравоходу зросла в багатьох країнах за останні кілька десятиліть. У 2006 – 2018 роках від раку померло близько 9,6 мільйона людей, а за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), до 2024 року ця цифра може зрости до 30 мільйонів на рік.

ВООЗ зазначає, що двома провідними «екологічними» причинами смерті у світі є інсульт та інфаркт (2,5 мільйона на рік). За ними йдуть хвороби серця (2,3 мільйона), рак (1,7 мільйона), респіраторні захворювання (1,4 мільйона) і діарея (846 000). У звіті ВООЗ визначено зв'язок між смертністю і багатьма екологічними причинами, включаючи забруднення навколишнього середовища, вплив

хімічних речовин, зміну клімату, ультрафіолетове випромінювання і понад 100 захворювань і травм. Забруднення повітря, в тому числі пасивне куріння, є причиною 8,2 мільйона смертей і основною причиною серцево-судинних захворювань, раку і хронічних респіраторних захворювань.

Забруднене повітря має найбільший вплив на здоров'я українців. Щороку в Україні в повітря викидається близько 17 мільйонів тон токсичних речовин. Крім того, деякі з цих речовин мають значний вплив на зміну клімату і, зрештою, на погіршення здоров'я людей.

Людство своїм існуванням уже створює проблему для свого життя. Разом з тим, результати четвертої промислової революції, поява та розвиток штучного інтелекту є проривом для виживання людства. Штучний інтелект (ШІ) швидко трансформує різні галузі, і збереження навколишнього середовища та зміна клімату не є винятком. Процесори ШІ, апаратні компоненти, які забезпечують ефективну роботу алгоритмів ШІ, відіграють вирішальну роль у формуванні майбутнього цих галузей [5].

Одним із основних способів, за допомогою яких процесори штучного інтелекту роблять різницю, є можливість розробки більш точних і складних моделей клімату. Ці моделі необхідні для розуміння складних взаємодій між різними факторами, які сприяють зміні клімату, такими як викиди парникових газів, вирубка лісів і океанські течії. Використовуючи алгоритми штучного інтелекту в ці моделі, дослідники можуть краще прогнозувати наслідки зміни клімату та розробляти ефективніші стратегії пом'якшення їх наслідків. Процесори штучного інтелекту також використовуються для оптимізації систем відновлюваної енергії, таких як сонячні батареї та вітрові турбіни. Аналізуючи дані про погодні умови, попит на енергію та інші фактори, алгоритми ШІ можуть допомогти цим системам працювати ефективніше та виробляти більше чистої енергії. Це може допомогти зменшити викиди парникових газів і підтримати перехід до більш стійкої енергетичної системи.

Крім того, штучний інтелект може допомогти зменшити споживання енергії шляхом оптимізації роботи будівель, транспортних систем та іншої інфраструктури. Наприклад, алгоритми ШІ можна використовувати для керування системами опалення, вентиляції та кондиціонування повітря в будівлях, забезпечуючи ефективне використання енергії та зменшуючи загальний вуглецевий слід. Так само штучний інтелект можна використовувати для оптимізації транспортного потоку в містах, зменшення заторів і викидів транспортних засобів.

Вчені зазначають, що нейронні мережі спочатку навчатимуться на створеному людиною контенті. Однак у майбутньому вони ставатимуть дедалі менш численними та інституціоналізованими. Як

наслідок, останні замінюватимуть оригінальні достовірні дані. Це означає, що в майбутньому штучний інтелект навчатиметься на продуктах штучного інтелекту, що неминуче знизить якість цифрового контенту. Росс Андерсон, професор інженерії безпеки Кембриджського та Единбурзького університетів, у своїй книзі порівнює роботу штучного інтелекту із забрудненням навколишнього середовища: «Так само, як ми наповнюємо океани пластиковими відходами, а атмосферу вуглекислим газом, так само штучний інтелект порівнюватимуть із забрудненням». Інтернет переповнений всілякою нісенітницею. Це ускладнює аналіз веб-сторінок і навчання нових моделей, надаючи перевагу тим організаціям, які вже роблять це і контролюють доступ до людино-машинних інтерфейсів у великих масштабах» [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. І знову людство саме псує те, що створило для свого ж розвитку. Футуролог Айан Пірсон, зазначає основні зміни до кінця XXI століття: активне використання вод світового океану з метою забезпечення продовольством зростаючу кількість населення на Планеті та можливість керувати погодними умовами; активізація діяльності з підтримки роботи людського мозку шляхом підключення до комп'ютерів, що зможе бути можливим з 2075 року; здійснення контролю над процесами ядерного синтезу; значні досягнення очікуються у гонній інженерії, завдяки ДНК та здобуткам робототехніки, вчені створять надзвичайно розумних людей і довгожителів; освоєння нових територій для розвитку бізнесу, заселення.

Стівен Гокінг визнавав великі можливості, які виникли внаслідок прогресу в сфері штучного інтелекту, проте попереджав і про небезпеку. У 2014 році він зазначив, що «розвиток штучного інтелекту у повній мірі може означати кінець людства» та акцентував увагу на питанні глобального потепління як однієї з найбільших загроз для життя на планеті. Міжурядова група ООН з питань зміни клімату (МГЕЗК) також підкреслює потенційну небезпеку переломних моментів кліматичних змін у зв'язку з підвищенням температури.

За прогнозами Українського інституту майбутнього, визначено сім найбільш ефективних технологій, які є важливими для подальшого розвитку та застосування: біоінженерні технології, безпечні резервні мережі зв'язку, квантові технології, космічні датчики, найменші та найдовговічніші акумулятори, робототехніка та штучний інтелект. У контексті глобальних трансформацій змінюються і цінності суспільства. Цінності можна поділити на групи, де кожен визначає свої пріоритети (матеріальні цінності, духовні цінності, соціальні цінності, цінності задоволення, здоров'я). Соціальні цінності залежать від оточення, потреб та цілей і змінюються протягом життя [7].

Сучасне суспільство змінює спосіб життя людей, стилі спілкування, стосунки, сприйняття одних і тих самих речей, стилі комунікації, зрештою, цінності. Статті філософів, економістів та психологів, які досліджують формування суспільств майбутнього, вказують на появу технологічних структур психологічних технологій та технологій щодо моральної відповідальності. Зміни технологічного етапу суспільного розвитку супроводжуються змінами в самому суспільстві. Цінності впливають на прагнення людей до самореалізації, а отже, і на сферу праці. Різні дані показують, що професії майбутнього - це IT-генетики, персональні бренд-менеджери та фахівці з побудови траєкторій особистісного розвитку. Ці професії не лише пов'язані з набутими знаннями та навичками (hardskills), але й є важливою складовою професій майбутнього. Реалізація особистості в сучасному суспільстві базується на м'яких навичках: емоційний інтелект, сміливість самовираження, сміливість до невдач, управління слабкостями, швидкість, креативність, етика, послідовність, лідерство, адаптивність, комунікація та співпраця. Набуття цих м'яких якостей у поєднанні з наявними твердими навичками може трансформувати професії, вдосконалити себе і, в свою чергу, призвести до зміни цінностей.

Людство вступає в епоху, коли на ринку праці об'єднуються чотири покоління. Покоління, народ-

жене між 1946 і 1960 роками, відоме як бебі-бумери, відоме своїм ідеалізмом, професіоналізмом і духом конкуренції. Друге покоління, Покоління X, народжене між 1961 і 1979 роками, відоме своїм підходом, орієнтованим на результат, консерватизмом і акцентом на балансі між роботою та особистим життям. Третє покоління, міленіали, народжені між 1980 та 1995 роками, відчувають себе особливими, вільно висловлюють свої ідеї та критикують майже всіх. Міленіали шукають викликів, але часто не хочуть брати на себе відповідальність. Четверте покоління, покоління Z, або геймери, iGen, віддають перевагу індивідуалізму і мають меншу внутрішню мотивацію. Вони хочуть мати хорошу, надійну роботу, а не роботу мрії, і знають, що для її отримання потрібно багато працювати. Всі ці аспекти підкреслюють важливу роль, яку відіграватиме управління людськими ресурсами в майбутньому, а також важливість залучення та утримання різних поколінь одночасно. А майбутня історія походження людини буде зосереджена на інших факторах-факторах, які впливають на людей сьогодні з урахуванням специфіки країни, які мали доступ до технологій/створили технології/ або страждали від зброї, хвороб і насильства і просто не мали бажання або розуміння необхідності технологічного прогресу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Діденко О. Теоретичне дослідження науково-методичних підходів до дослідження поняття економічний інтерес. *Демократичне врядування*. 2013. Вип. 12 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_12_33.
2. Зверяков М. І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії. *Економіка України*. 2018. № 10. С. 10–31. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.10.010>.
3. Зміни клімату: як глобальне потепління вплине на Землю. *Слово і Діло* : аналіт. портал. Електрон. дані і програми. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/04/video/suspilstvo/zminy-klimatu-yak-hlobalne-poteplinnya-vplyne-zemlyu> (дата звернення: 21.04.2023)..
4. Панафідін І. О. Справедливість і війна: проблема поєднання. *Актуальні проблеми духовності* : зб. наук. праць / відп. ред. Я. В. Шрамко. Кривий Ріг. 2012. Вип. 13. С. 161-172.
5. Чайка Г.В. Синергетичний підхід при дослідженні системи ціннісних орієнтацій. *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПНУ. Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2012. Т. 24. Ч. 5. С. 237–245.
6. Шушкова Ю. В. Аналіз інституційного забезпечення технологічної модернізації економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 18–22. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.4.18>.
7. Kubiszewski I., Costanza R., Franco C., Lawn P., Talberth J., Jackson T., Aylmer C. Beyond GDP: Measuring and achieving global genuine progress. *Ecological Economics*. 2013. Vol. 93. P. 57–68. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2013.04.019>.
8. Anderson R. Curriculum Vitae. URL: <https://www.cl.cam.ac.uk/~rja14/Papers/cv.pdf>
9. Як зміниться життя людства у найближчі 10 років. Український інститут майбутнього. URL: <https://uifuture.org/publications/24110-yak-zminytsia-juttia-ludstva-u-nayblyzchi-10-rokiv/>
10. Wolfe D. A. From Entanglement to Alignment: A Review of International Practice in Regional Economic Development. Mowat Publication. June 2010. URL: <https://hdl.handle.net/1807/96200> (дата звернення: 20.04.2022).

Стаття надійшла до редакції 25.09.2023

Стаття рекомендована до друку 25.11.2023

Natalia Hrushchynska, Dr. Sc. (Economics), Professor, deputy director, Educational and scientific institute of non-advanced education, National Aviation University, 1 Lubomyr Huzar Avenue, Kyiv, Ukraine, 03058, e-mail: natnik2006@meta.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5606-4666>

SOME ISSUES OF GLOBAL PROBLEMS IN THE CHANGING SYSTEM OF VALUES OF THE MODERN WORLD

The article analyzes the peculiarities of global problems in the modern world system, their transformation, identification of more acute issues, taking into account the urgent issue of the security of each country, food security against the background of the growth of the total population of the planet. Issues of environmental protection and climate change. Modifications of global problems, taking into account wars and their consequences, along with the active phase of the Fourth Industrial Revolution, the development of artificial intelligence, which leads to the emergence of new professions, new forms of employment of the population, the development of humanity in general and, of course, affects the changes in the values of every society. The article analyzes the historical perspective of economic and social changes and the influence of technological processes, assesses the impact of the war on the economic and demographic components of society. It is noted that the results of the fourth industrial revolution, the emergence and development of artificial intelligence are a breakthrough for the survival of mankind. Artificial intelligence (AI) is rapidly transforming various industries, and environmental protection and climate change are no exception. The modern world transforms a person's way of life, forms of communication, changes the characteristics of relationships, views on the same things, manners of communication, and ultimately, values. In the articles of philosophers, economists, and psychologists who are engaged in researching the problems of forming the society of the future, the emergence of the technological structure of psychotechnologies and technologies related to moral responsibility is noted. Changes in the technological stages of society are accompanied by changes in society itself. Values influence people's desire to realize themselves and, accordingly, the sphere of employment. In the context of world transformations, there are changes in the values of society. Values can be divided into groups and everyone determines their priority (material, spiritual values (vital, moral, aesthetic), social, family values, the value of pleasure, health. Each person takes his place in society, which determines social values that depend from the environment, from needs, from goals, and they can change during life. Self-discovery is the deepest way of assessing one's values.

Keywords: *global problems, values, demography, artificial intelligence*

REFERENCES

1. Didenko O. (2013) Teoretychne doslidzhennia naukovo-metodychnykh pidkhodiv do doslidzhennia poniattia ekonomichnyi interes [Theoretical study of scientific and methodological approaches to the study of the concept of economic interest]. *Democratic governance*, 12 Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_12_33. (in Ukrainian)
2. Zveryakov M. I. (2018) Teoretychna paradyhma staloho rozvytku ta ukraïnski realii [Theoretical paradigm of sustainable development and Ukrainian realities]. *Ukraine economy*, 10, 10–31. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.10.010>. (in Ukrainian)
3. Zminy klimatu: yak hlobalne poteplinnia vplyne na Zemliu [Climate change: how global warming will affect the Earth]. Slovo i Dilo : analit. portal. Elektron. dani i prohramy. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/04/video/suspilstvo/zminy-klimatu-yak-hlobalne-poteplinnia-vplyne-zemliu> (data zvernennia: 21.04.2023). (in Ukrainian)
4. Panafidin I. O. (2012) Spravedlyvist i viina: problema poiednannia [Justice and war: the problem of combination]. *Aktualni problemy dukhovnosti* : zb. nauk. prats / vidp. red. Ya. V. Shramko. Kryvyi Rih. 13, 161-172. (in Ukrainian)
5. Chaika H.V. (2012) Synerhetychnii pidkhid pry doslidzhenni systemy tsinnisnykh oriantatsii [A synergistic approach in researching the system of value orientations]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPNU. Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii*, 24 (5), 237–245. (in Ukrainian)
6. Shushkova Yu. V. (2020) Analiz instytuttsiinoho zabezpechennia tekhnolohichnoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy [Analysis of institutional support for technological modernization of the economy of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 4, 18–22. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.4.18> (in Ukrainian)
7. Kubiszewski I., Costanza R., Franco C., Lawn P., Talberth J., Jackson T., Aylmer C. (2013) Beyond GDP: Measuring and achieving global genuine progress. *Ecological Economics*, 93, 57–68. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2013.04.019>
8. Anderson R. Curriculum Vitae. Available at: <https://www.cl.cam.ac.uk/~rja14/Papers/cv.pdf>
9. Iak zminytsia zhyttia liudstva u naiblyzhchi 10 rokiv [How will the life of humanity change in the next 10 years]. Ukrainskyi instytut maibutnoho. Available at: <https://uifuture.org/publications/24110-yak-zminytsia-juttia-liudstva-u-nayblyzchi-10-rokiv/> (in Ukrainian)
10. Wolfe D. A. (June 2010) From Entanglement to Alignment: A Review of International Practice in Regional Economic Development. Mowat Publication. Available at: <https://hdl.handle.net/1807/96200> (data zvernennia: 20.04.2022).

The article was received by the editors 25.09.2023

The article is recommended for printing 25.11.2023